

Matr. lib. 2. D. 41. ex n. 55. & alij, contra aliquos aliter sentientes.

25 In hac maritali conjunctione vir est pars principalis, & ad maritum, ut caput familiae pertinet gubernatio domestica, & in his, quae ad eam spectant tenetur uxor marito obedire. Gen. 3. 8. 16. ibi: *Mulier dixit: sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* 1. Cor. 11. v. 3. ibi: *Caput autem mulieris vir.* Quod si inobediens sit, potest à marito moderate puniri, non tanquam ancilla, sed ut conjux. Et etiam familiam, & uxorem alere tenetur, nam ideò ab ea recipit dotem. L. 7. ff. de *fur. dot.* nisi mulier discedat à viro sine iusta causa: scilicet si ob iustam causam discedat; v. g. ob sevitiam, vel morbum mariti, vel etiam ob culpam propriam uxoris. *Saneb. de Matr. L. 9. D. 4. ex n. 2. & alij.* Si maritus sit inops, & uxor dives, haec ipsum alere debet. *Saneb. de Matr. L. 9. D. 5. n. 9.* Nec potest uxor, sine viri consensu, vel casu necessitatis ab eo discedere, etiam locum sacrum visitandi causa. *Saneb. de Matr. lib. 9. D. 4. num. 17.* Si maritus etiam pro libitu voluntatis domicilium mutet, eum sequi tenetur uxor. c. 3. 13. q. 2. nisi aliud inter ipsos sit conventum, vel magnum incommodum uxori sequeretur. Vir tamen non tenetur sequi domicilium uxoris, nisi haec ob casum necessarium illud mutet, itaque concludit *Saneb. de Matr. lib. 1. D. 4. in fin.* quod vir cum sit familiae caput potest eligere domicilium, quod velit, & mulier tenetur eum comitari, non verò è contra: nisi necessitas cogat mulierem domicilium mutare. In nostris Indijs dispositum est, quod conjugatis in his Provincijs, non permittantur ire ad Hispania sine Gubernatorum licentia, & praecedente causa cognitione, & pro tempore limitato. L. 7. tit. 3. lib. 7. R. Ind. nec conjugatis in Hispania permittitur in Indijs restare sine gravi causa, sed debent ad Hispaniam remitti. L. 1. tit. 3. lib. 7. R. Ind. ibi: *Ningun Virrey, Presidente, Audiencia, Governador, o Justicia, de ni pueda dar licencia, ni prerrogacion a los casados en estos Reynos, para poder estar, ni residir en los de las Indias; y si se oviere algun caso tan raro, preciso, e inescusable, y forzoso, que nos pudiera mover a dispensar por algun tiempo, considerando primero de la necesidad, que obligava por informacion cierta, y verdadera, que baya plenissima probanza, puedan dispensar los Virreyes, y Audiencias, con la*

limitacion de tiempo que el caso permitiere, sobre que les encargamos las conciencias. Praeterea: vir habet in liberis patriam potestatem: & licet olim patria potestas ad omnia bona liberorum, & ad ius vitae, & necis extendere. L. fin. C. de *Patr. potest.* Hodie tantum potest pater controversias domesticas terminare, & filios inobedientes moderate castigare. L. 3. C. de *Patr. potest.* Et tantum in peculio profectitio habet plenum dominium; in adventitio solum ulumfructum; pleno dominio filijs relicto in castrensi, & quasi castrensi. §. 1. *Inst. per quas persona* L. 6. C. de *Bonis, qua liber.* Et licet Jure Communi, etiam per matrimonium liberorum neutiquam solveretur patria potestas. §. fin. *Inst. de Patr. potest.* Jure tamen Hispano solvitur. L. 8. tit. 15. R. C. ibi: *El hijo, o hija casado, y velado, sea baxido por emancipado en todas las cosas para siempre.* Deinde uxor participat dignitatem, & nobilitatem mariti. L. 13. C. de *Dignit. lib. 12.* & privilegijs fori, seclusionis, immunitatis, & domicilio mariti etiam gaudet. Quae omnia uxor retinet, etiam mortuo marito, dum vidua est: amittit tamen, quando ad alias nuptias transit. L. 13. C. de *Dignit.* Sed licet mulier marito inferioris conditionis nubar, non amittit propriam nobilitatem; arg. L. 10. C. de *Nuptijs.*

26 Omnes, qui specialiter non prohibentur, possunt matrimonium contrahere, cuni hoc sit de genere permittorum. c. 23. b. t. L. 6. tit. 2. p. 4. Quinimo Hispani, qui in his partibus degunt monendi sunt à Praelatis, & Gubernatoribus, ut matrimonium contrahant intra triennium, ut sic vitentur scandala, & incrementum harum Regionum consularum. Et hac ratione praefendi sunt non conjugatis in Commendis, alijsque praemijs. L. 5. tit. 5. lib. 4. L. 36. tit. 9. lib. 6. R. Indiar. filijfamilias matrimonium contrahere volentes tenentur sub gravi consilium parentum exquirere, quippe sperare debent à parentibus esse fidelissimè eis detegenda omnia, quae ipsis obesse, vel prodesse possent, & saepe ipsis incauti ob caecum amorem non perspicunt; & insuper esset contra obsequium parentibus debitum, consilium non petere. Alias in re tam ardua imprudenter agerent. Sanè parentum saepe scire interest, an, & cum qua persona sui liberi matrimonium contrahant. c. 4. 30. q. 5. c. 13. 32. q. 2. Nisi iusta causa excuset; v. g. quia liberi praevideant parentes injuste in-

impeditos sponsalia, aliàs licita. *Covarr. de Spons. p. 2. cap. 3. §. 8. n. 1. Saneb. de Matr. L. 4. D. 23. n. 10.* Sponsalia contracta pro casu, quo matrimonium ex defectu notitiae, vel consensu parentum esset illicitum, invalida erunt, etiam si jurata sint, quia nemo potest ad inhonestum obligari. c. 18. de *Jur. jur. c. 5. 22. q. 4.* sed non tenentur filij consilium parentum sequi, si nullam justam causam habeant matrimonium impediendi; sed eis etiam invitis, licet valent matrimonium contrahere, quia in status electione, praesertim matrimonij, non subduntur alieno arbitrio, sed suum propositum debent sequi, quia ipsi, non eorum parentes electi, vel neglecti sustinere debent. c. 13. b. t. c. 12. de *Regul. D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. in corp.* *Covarr. de Spons. p. 2. cap. 3. §. 8. n. 5. Saneb. de Matr. L. 4. D. 23. n. 10.* Nec parentes possunt irritare sponsalia valida liberorum, licet vota possint irritare: nam quoad status electionem filij omnino sui juris sunt. c. 12. de *Regular. ibi: Tamen, quia liberum habet arbitrium in electione propositi, sequi parentum non cogitur voluntatem.* Et D. *Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. in corp.* ait: *Alio modo non tenetur inferior sui superiori obedire, si et aliquid praecipiat, in quo vi non subdatur, dicit enim Seneca in tertio de beneficijs; errat, si quis existimat servitatem in totum hominem descendere: pars enim melior excepta est: corpora obnoxia sunt, & scripta Dominis; mens quidem est sui juris: unde non tenentur servi Dominis, nec filij parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda, aut aliquo alio hujusmodi.* Et quidem sub anathemate est prohibitum affirmare irrita matrimonia filiorum sine consensu parentum contracta, & parentes ea irrita, vel rata facere posse, contra aliquos Hareticos *Trid. sess. 24. de Reform. matr. cap. 1.* Nec Jure Civili, ut contra aliquos tenent *Gonz. in c. 1 de Sponsat. impuber. n. 8.* Nec Canonico, etiam antiquo, fuit requisitus parentum consensus ad matrimonij valorem. Siquidem in c. 27. q. 2. c. 13. c. 14. c. 23. c. 25. b. t. ubi agitur de consensu ad matrimonium necessario, solum sit mentio consensus à contrahentibus, non verò à parentibus praestandi. *Covarr. de Sponsal. p. 2. cap. 3. §. 8. ex n. 1. Saneb. de Matr. L. 4. D. 22. n. 3. Bellarm. & alij.* Consensus tamen parentum antiquitus requirebatur ad solemnitatem matrimonij, *Tom. II.*

adeò, ut nuptiae sine eo contractae, illegitimae dicerentur, & aliquando uxor vocabatur concubina. c. 5. D. 34. Et sic veniunt intelligendi; *Text. in prop. Inst. de Nuptijs, L. 18. ff. de Ritu nupt. c. 1. c. 13. c. 4. 30. q. 5. qui à DD. sententiae contrariae pro ipsis citantur. Gonz. in c. 1 de Sponsat. impuber.* Parentes tamen, absque iusta causa, nequeunt liberorum matrimonia impedire, nec eos invitos ad matrimonium cogere, quia hoc magna scandala generaret, & filij propria libertatis jure privarentur: ac proinde graviter sic facientes peccant, non tamen ad ipsos extenditur excommunicatio imposita contra Dominos temporales, & Magistratus impediens libertatem matrimonij. *Trid. sess. 24. de Ref. matr. cap. 9.* quia praedicta Constitutio, ut poenalis, & odiosa potius restringi, quam ampliari debet. c. 15. de *Reg. jur. in 6.* ac proinde filij etiam impuberes non tenentur contrahere matrimonia promissa à parentibus nomine filiorum, nisi post pubertatem velint talem promissionem ratificare. c. 30. q. 2. c. 13. b. t. c. 11. §. fin. de *Sponsat. impub. in 6.* Debent filij, & quidem sub gravi culpa, contrahere matrimonium, quando hoc est medium maximè expediens ad graves inimicitias componendas inter consanguineos, vel ad sublevandam necessitatem parentum; non tam ex praepcepto paterno, quam ex virtute pietatis. D. *Thom. in 4. D. 29. q. 1. un. art. 4.* Et sic intelligi debet; *Text. in c. 1. de Sponsat. impuber. & tenent Abul. Sot. Enriq. Saneb. de Matr. lib. 4. D. 23. ex n. 3.* contra *Navarr. Man. cap. 14. n. 15. Bellarm. Gutierr. & alios,* qui absolute censent, etiam extra casus praedictos, filium sub gravi teneri in matrimonio contrahendo parentibus obedire. Si filij matrimonium cum persona indigna contrahere velint, ex quo timentur scandala, discordia, inimicitiae, & dedecus familiae, hoc matrimonium illicitum est, pietati, & charitati repugnans, & ut tale à parentibus potest prohiberi, etiam Judicis Ecclesiastici autoritate explorata; ad quem prohiberi ex officio spectat matrimonia, ex quibus infelices exitus timentur. c. 17. b. t.

27 Sicut in alijs contractibus, sic etiam in matrimonio, aliqua inveniuntur impedimenta inhabilitantia absolute ad matrimonium contrahendum, & dicuntur dirimentia, quia ejus valorem dirimunt. Alia dicuntur impedientia tantum, quia illisstantibus matrimonium

validè, tamen illicitè contrahitur. Ecclesiam posse impedimenta dirimentia statuerè. *Trid. sess. 24. de Matr. Can. 4.* Et patet in impedimentis metus. *c. 14. & 15. b. t. Criminis. c. 3. De eo qui duxit. Conditionis. c. 2. & fin. de Coniug. servor. & clandestinitatis. Trid. sess. 24. de Ref. matr. cap. 1.* Nam Christus D. dum matrimonium ad esse Sacramenti elevavit, non mutavit naturam contractus, nec in ejus institutione determinavit materiam Sacramenti, sed ipsum instituit sub ratione generica contractus legitimi; ita ut hic, vel ille contractus matrimonij, qui legitime celebratur inter fideles sit simul Sacramentum, relinquendo Ecclesiam, sicut in alijs contractibus facultatem, & determinationem contractus matrimonialis: ac proinde Ecclesia nihil immutat circa materiam, vel formam à Christo institutam. Nam Christus Dominus, in aliquibus Sacramentis materiam in specie infima determinavit, ut aquam in Baptismo, oleum in Extrema-Untione, christina in Confirmatione: in alijs tantum habetur quaedam determinatio generica, ut dolor in poenitentia, sive à contritione, sive ab attritione procedat. In alijs denique magis generica est determinatio, ut in Sacramento Ordinis, ubi Christus tantum determinavit, aliquid signum sensibile adhiberi ad significandam potentiam traditam, relicta Ecclesia determinatione in particulari. Et sic diversa materia in Ecclesia Græca, ac in Latina invenitur. Etiam in matrimonio reliquit Ecclesiam determinare contractus legitimitatem.

28 Potestas impedimenta dirimentia statuendi competit soli R. Pontifici, non verò Episcopis, etiam pro suis Diocæsi-bus, cum sit una ex majoribus causis Ecclesiam; *arg. c. 3. de Baptism. Covarr. de Matr. lib. 7. D. 1. n. 9.* Possunt tamen Episcopi in suis Diocæsi-bus impedimenta tantum impediencia statuere, quippe quod non censetur esse ex majoribus causis, Potest similiter Pontifex aliquam personam reddere inhabilem, ut cum alia determinata contrahat. *Hofsiens. Felin. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 1. n. 7.* Imò absolute, & in perpetuum reddere inhabilem. V. g. in poenam gravis criminis, *Sanch. n. 8.* Sed adeo requiritur justa causa ad impedimenta, præcipue dirimentia, statuenda, ut si hæc desit, non solum illicitè, sed, & invalidè ea statuat Pontifex, quia matrimonium est vincu-

lum institutum Jure Naturali, ac proinde dirimi nequit sine justa causa, ut in dispensatione voti, relaxatione juramenti, &c. accidit. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 1. n. 6.* Cum consuetudo, si legitime sit præscripta, & rationabilis, secus si nec rationabilis, nec legitime præscripta sit, habeat vim Legis. *c. fin. de Consuetud. ipsa etiam potest inducere impedimenta dirimentia, etiam si non specialiter à Papa approbetur; arg. Text. in c. 3. de Cognat. spir. Suar. de Leg. L. 7. cap. 19. n. 26. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 4. n. 11. Gonz. in c. 1. b. t. n. 22. contra Joann. Andream. Tabien. Hofsiens. Ponce, Fagnan. & alios varie sentientes.* Similiter consuetudine tolli, & restringi possunt talia impedimenta; *arg. c. 8. de Consang. Trid. sess. 24. de Ref. matr. cap. 3. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 4. n. 14.* contra alios apud eundem. Nec inde inferitur, posse Principem Sæcularem, etiam super premium impedimenta dirimentia statuere. *D. Thom. in 4. D. 42. q. 2. art. 2. ad 4. Prohibitio Legis humane non sufficit ad impedimentum matrimonij, nisi interveniat autoritas Ecclesie, que idem etiam interdicit: quia Sacramenta Ecclesie, quale est etiam matrimonium, humanis Legibus non subduntur. Covarr. de Spons. p. 2. cap. 6. §. 10. n. 30. Bellarm. de Matr. L. 1. cap. 32.* nam per hanc elevationem matrimonium cepit esse contractus spiritalis, & facer à Legibus Civilibus, etiam quoad cognitionem, exemptus. *c. 3. de Ordin. cognit. eo qui filij sint legit. Trid. sess. 24. de Matr. Can. fin.* hæc ratione subditi fideles non ligantur impedimentis statutis à Principe infideli, ut contra *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 3. n. 7. & alios tenent Ponce de Matr. lib. 6. cap. 2. ex n. 3. Leym. L. 5. tr. 10. p. 4. c. 1. n. 3. & alij.* Principes infideles respectu suorum subditorum infidelium impedimenta fluere possunt: & similiter Principes fideles respectu subditorum infidelium, quia tunc matrimonium tantum est contractus civilis, non Sacramentum; ac proinde omnino subiectum ejus potestati Legislativæ. *D. Thom. in 4. D. 39. q. un. art. 2. ad 3. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 3. n. 5. & alij.*

29 Non omnia impedimenta sunt ejusdem generis, & vigoris, & eodem jure introducta. Aliqua enim impedimenta sunt Jure Naturali, vel Divino inducta, scilicet: *Error, atas infantie, impotentia, ligamen, & consanguinitas in primo gradu lineæ rectæ.* Et talia dirimunt

om-

omnia matrimonia, etiam infidelium, siquidem ipsi Lege Divina, & Naturali obligantur. Alia sunt Jure tantum Ecclesiastico inducta. Et hæc, licet dirimant matrimonia fidelium ubicumque sint, nam ut subditi Ecclesiam ejus Legibus tenentur; non tamen dirimunt infidelium matrimonia, quia cum nondum Ecclesiam per Baptismi januam sint ingressi, subditi Ecclesiam non sunt, nec Legibus Ecclesiam tenentur. *c. 8. de Divort. 1. Con. 5. v. 12.* nisi in Dominio temporali Ecclesiam degant; nam tunc Pontifex, ut Princeps temporalis potest ligare eos impedimentis, sicut quilibet Princeps Sæcularis: siquidem talium matrimonia

non Sacramentum, sed tantum contractus sunt. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 1. n. 3.* Hæretici contrahentes cum impedimento Ecclesiastico, attento juris rigore, nulliter contrahunt; ipsi enim baptizati sunt, ac proinde Ecclesiam Legibus tenentur: Consuetudine tamen non improbat, imò, & permittit à Pontifice, & ne tranquillitas, & pax publica turbetur admittitur est in Germania, ubi cum Catholicis commixti degunt, quod talia matrimonia pro validis habeantur, ut saltem tolerentur.

30 Impediencia impediencia, prout olim vigeant, his Vericulis comprehenduntur.

Ecclesia vetitum, necnon tempus feriatum, Atque catobismus, crimen, sponsalia, votum: Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Vel brevius sic explicantur. *Interdico, Dies, Votum, Sponsalia, Crimen.* Interdictum est, quando Episcopus, vel Parochus ob dubium impedimenti prohibet: aliquos contrahere, usque dum de impedimento discutatur. *Dies* est tempus feriatum, quod nunc incipit ab Adventu usque ad Epiphaniam inclusive. & à die Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusive. *Trid. sess. 24. de Reform. Matr. cap. 10.* de quibus agimus in *Tit. XVI. Votum*, scilicet simplex castitatis, sive Religionis, sive non nubendi, de quo in *Tit. VI. Sponsalia* cum una contracta, & non dissoluta, de quo in *Tit. IV. Crimen*: multipliciter committitur ad hunc effectum. *L. 14. tit. 2. p. 4.* & alijs Textibus. 1. Si maritus cum consanguinea uxoris rem habeat, vel sponsus cum consanguinea sponsæ in primo gradu, vel vicissim; tunc enim neuter complex poterat amplius matrimonium contrahere. *c. 1. c. 4. De eo, qui cognovit.* 2. Si maritus occidat uxorem ex ira, vel odio: quod si uxor occidat maritum. *Navar. Gutier. Ponce. Gonz. in c. 1. de Divort. n. 3. & alij tenent*, quod mulier etiam hoc impedimentum incurrit; sed cum materia sit odiosa, & nullus Text. invenitur, qui clarè, & expressè loquatur de uxore occidente virum, ut patet ex *c. 5. c. 6. c. 7. c. 8. 33. q. 2.* non debet extendi Lex ad uxoricidium. Ita tenent *D. Thom. D. Bonav. in 4. D. 37. & alij*, cum *Thom. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 16. n. 6.* Hoc impedimentum etiam incurrit vir si uxorem in adulterio deprehensam occidat: ac proinde tunc non

potest cum alia, quæcumque sit, contrahere matrimonium. *c. 5. c. 6. 33. q. 2. D. Thom. in 4. D. 37. q. 2. art. 2. in corp. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 16. n. 2. & alij.* Si verò publica autoritate occideret non contraheret impedimentum; *arg. c. 7. 33. q. 2.* Nec obstat, quod occisio conjugis animo contrahendi matrimonium cum alio constituit impedimentum dirimens, sive à viro, sive ab uxore homicidium committatur: nam hoc expressè habetur in *c. 5. 31. q. 1. c. 1. de Convers. infidel.* Quod non habetur in nostro casu quoad impedimentum impediens, & ac proinde non debet extendi, quia materia est odiosa. *Sanc. de Matr. lib. 7. D. 78. n. 8. 3.* Si quis alienam sponfam, vel de futuro, ut aliqui putant, vel præsentem, ut alij tenent, rapiat volenter, non poterat cum alia contrahere. Similiter, & ipsa impedimentum contrahere, etiam cum quocumque alio, si ipsa in raptum contentiebatur. *c. 34. 27. q. 2. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 12. ex n. 44. 4.* Si quis sine necessitate, sed malitiosè, & animo privandi alteram partem debito conjugali, propriam prolem suscipiebat, vel levabat ex baptismo, & quidem prolem communem ipsius, & uxoris, vel saltem uxoris: nam si filius esset solius baptizantis, vel levantis nullum oriebatur impedimentum; vel si baptizabat, vel tenebat in confirmatione: nam eo matrimonio per mortem soluto, ille qui levavit, nequibat aliud contrahere matrimonium. *c. 50. 30. q. 1. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 6. n. 3. 5.* Si quis fuit in judicio con-

victus de homicidio Sacerdotis. *c. 2. de Imitent. & remission.* non autem sufficit homicidium occultum, vel in foro poenitentiae notum. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 6. n. 9. 6.* Tempore, quo poenitentia publica ob delictum inflicta durat, non potest poenitens contrahere matrimonium. *c. 16. c. fin. 33. q. 2. nam lucui poenitentiae non bene concordat nuptiarum latitia. 7.* Si aliquis attentet cum Moniali contrahere matrimonium, & cum ea illud consummet: nam licet matrimonium sit nullum, est sacrilega temeritas; puniturque in eo, quod deinceps hoc faciens, cum nulla possit matrimonium contrahere. *c. 13. 27. q. 1. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 6. n. 11. 8.* Interfictio proprii filij; *arg. c. 1. de his, qui filios occider. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 6. n. 12.* omnia haec impedimenta ex crimine orta hodie ex generali consuetudine sublata sunt. *Navarr. Man. cap. 22. n. 75. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 17. n. 8. Ponce. & alij com.* Similiter, & impedimentum catechismi, quod olim contrahatur ab eo, qui pro infante respon-

debat, quando ipsum praeforibus Ecclesiae tenebat; & hodie fit, dum Sacerdos interrogat baptizandum, an renuntiet Satanae; an credat, &c. sive hoc ante baptismum fiat, sive quando suppletur solemnitates Baptismi in necessitate collati. Et quia hujus institutionis tempore sal impositur ori baptizandi, per quem sapientia Coelestis significatur. *c. 65. de Consec. D. 4.* Catechismus dicitur pabulum Sacramenti salis. *c. 5. de Cognat. spiritual.* Haec cognatio non invalidum, sed illicitum tantum faciebat matrimonium inter baptizatum, & Patrinum. *c. 5. de Cognat. spirit. c. 2. eod. in 6.* Hodie idem est Patrinus catechismi, & baptismi; sed licet esset diversus, ut olim *c. 100. de Consec. D. 4.* jam hoc impedimentum impediens ex hac cognatione resultans est ablatum per *Trid. sess. 24. de Ref. Matr. cap. 2. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 10. n. 12. cum alijs, contra Navar. Palac. Toled. Lan. cel. in Inst. Canon. lib. 2. tit. 13. §. Per catechismum.* Hodie tantum quatuor permanent impedimenta impediencia, sequenti Versiculo contenta.

**Sacratum tempus, veitum, sponsalia, votum:
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.**

31 Impedimentis dirimentibus Jure Antiquo stabilitis, quae asseruntur à *D. Thom. in 3. part. Suppl. quaest. 50. art. unic. in corp.* Duo sunt addita à *Trid.* clandestinitas, videlicet, & raptus, & his Versiculis comprehenduntur.

**Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Aetas, affines, si clandestinus, & impos,
Raptave sit mulier, nec parti, reddita tuta.
Hac socianda vetant connubia, facta retractant.**

Infra agemus de Conditione servili in *Tit. IX.* de Voto, & Ordine in *Tit. VI.* de triplici Cognatione, & Affinitate in *Tit. XI.* & sequ. de Crimine in *Tit. VII.* de Ligamine in *Tit. IV.* de Aetate in *Tit. III.* de Clandestinitate in *Tit. III.* de Impotentia in *Tit. XV.* Hic tamen, quia Titulum proprium non habent, agemus de Impedimentis publicae honestatis, Erroris, Disparitatis Cultus, Vis, vel Metus, & Raptus.

32 Ex sponsalibus certis, & absolutis, non ex conditionibus, nisi post impletam conditionem. *c. un. b. t. in 6. Sanch. de Matr. lib. 7. disp. 69. n. 2.* nascitur impedimentum, matrimonium dirimens, quod dicitur *impedimentum publicae honestatis*, seu *publicae honestatis iustitia*, quod quidem non Jure Divino, aut Naturali; sed Jure solum Ecclesiastico in-

troductum est. *c. 3. c. 4. c. 8. b. t. c. un. eod. in 6. L. fin. tit. 1. p. 4.* ibi: *E esse derecho sovieron todos los omes por bien, que fuesse guardado por honestidad de la Iglesia, è por equidad de los Pueblos, è por toller escandalo de entre ellos.* *Gregor. Lop. ibid.* Publicae enim honestatis convenit, ut sicut ex matrimonio consummato nascitur vera affinitas, sic ex sponsalibus qua-

quasi ex matrimonio inchoato, quadam affinitatis imago oriatur, ita ut sponsus non possit contrahere matrimonium cum consanguineis sponsae, nec vicissim. Et cum haec ratio fortius militet in matrimonio rato; etiam ex eo nascitur publicae honestatis impedimentum. *Joann. And. Abb. Soto, Navar. Sanch. de Matr. lib. 7. disp. 70. Gonz. in c. 4. b. t. n. 9.* impedimentum publicae honestatis ex matrimonio resultans sicut antiquitus, sic & hodie extenditur usque ad quartum gradum; secus, quod resultat ex sponsalibus: nam licet olim usque ad quartum gradum extenditur; *arg. c. 8. de Consanguin.* Et expressè habetur in *L. fin. tit. 1. p. 4.* hodie tamen ex *Trid. sess. 24. de Ref. Matrim. cap. 3.* est restrictum ad primum gradum. Sed cum haec constitutio sit correctoria, ac proinde strictè interpretationis, & solum de sponsalibus loquatur, non extenditur ad matrimonium ratum, & sic est declaratum à *S. Pio V. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 70. n. 16.* Hodie, sicut & olim hoc impedimentum oritur ex matrimonio rato absoluto, non ex conditionali, dummodo non sit invalidum ex defectu consensus: v. g. ob metum, vel errorem. Si ex alijs causis sit invalidum, v. g. ob consanguinitatem, impotentiam, &c. publicae honestatis impedimentum nascitur. *c. un. b. t. in 6.* etiam si ob clandestinitatem sit invalidum, ut contra *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 7. n. 13.* tenent *Gutier. cap. 103. n. 9. Ponce. lib. 7. cap. 36. n. 5. Pignat. t. 4. conf. 15. n. 2.* & declaratum testatur: nam *Text. in c. un. b. t. in 6.* generaliter loquitur: *aut alia quavis ratione sine nulla:* ac proinde generaliter debet intelligi. Hoc enim olim erat statum de sponsalibus invalidis. *c. 4. b. t. c. un. eod. in 6.* sed hodie ex *Trid. sess. 24. de Ref. Matrim. cap. 3.* ex sponsalibus quacumque ex causa invalidis non oritur hoc impedimentum. Si tamen causa fictionis sint invalida, ita ut in foro externo nequeat fictio probari, cum hujusmodi impedimentum sit institutum ad vitandum scandalum, & ob publicam honestatem: & idem scandalum sit in hoc casu, ac si vera sint sponsalia, cum defectus consensus probari nequeat, tale impedimentum oriri tenendum est. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 68. n. 14. Ponce. lib. 7. cap. 35. n. 10. Gonz. in c. 4. b. t. n. 7.* Negant *Navarr. Man. cap. 22. n. 57. Ledesmi. & alij.* Ex sponsalibus, quae contrahunt minores septennio non oritur hoc impedimen-

tum, nisi sponsalia sint valida, quia contrahentes habeant jam usum rationis ad ipsa, atatem malitia suppleente. *L. fin. tit. 1. p. 4.* Hoc impedimentum ex sponsalibus validis resultans, manet, etiam uno ex contrahentibus mortuo. *c. 11. c. 14. 27. q. 2. c. 8. b. t. l. 6. tit. 1. p. 4.* Et etiam aliquo resiliendo, ex justa causa; imò etiam quando duorum consensus dissolvuntur, ut contra *Gutier. de Matrim. cap. 103. n. 11. Ponce de Matrim. lib. 7. cap. 30. n. 9. Gonz. in c. 4. b. t. n. 7.* tenent *Sanch. de Matr. lib. 7. disp. 68. n. 21.* & Sacra Congreg. imò *Alex. VII. tunc Fagnano in c. 4. b. t. n. 29.* iussit, hoc non revocari deinceps in dubium.

33 *Errare est unum pro alio putare, c. 6. 22. q. 2.* & dicit positum iudicium intellectus perversum; vel est approbare falsa pro veris, ut ait *D. August.* Et in hoc differt error ab ignorantia, quae de sui ratione non importat aliquem cognitionis actum: tamen, quantum ad hoc, quod est impedire voluntarium, nihil interest, an dicatur ignorantia, vel error, quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quae habet errorem ad junctum; eo quod actus voluntatis praesupponit estimationem, sive iudicium de aliquo in quod fertur. Unde si est ibi ignorantia, etiam debet esse error. *D. Thom. in 3. p. Suppl. q. 51. art. 1. ad 1.* Sane: Error alius est antecedens, vel dans causam actui, quando, scilicet, eo non existente, nequaquam fieret actus. Alius est concomitans, quando, scilicet, non inducit ad contrahendum, sed ita actum comitatur, ut etiam eo non existente, actus fieret. Sed non omnis error consensus excludit: ait *Gratianus* in Decretis, *caus. 29. q. 1.* *Sed error alius est persona, alius fortuna, alius conditio, alius qualitas.* Error persona est, quando hic putatur esse *Virgilius*, & ipse est *Plato.* Error fortuna, quando hic putatur esse *dives*, qui est *pauper*, vel è *converso.* Error conditionis, quando putatur esse *liber*, qui *servus* est. Error qualitatatis, quando putatur esse *bonus*, qui *malus* est. Error fortuna, & qualitatatis conjugij consensus non excludit. Error persona, & conditionis conjugij consensus non admittit. Error antecedens circa substantiam dirimit matrimonium Jure natura; etiam inter infideles, quin ab Ecclesia possit talis defectus suppleri. *D. Thom. in 4. disp. 30. q. 1. art. 2. Sanch. de Matr. lib. 7. disp. 18. ex n. 11. & alij.* Nam consensus est omnino necessarius ad matrimonij valorem, etiam si hoc ut

ut contractus tantum consideretur. c. 2. 27. q. 2. C. 14. e. 25. b. t. *Trid. sess. 24. de Reformat. Matrim. cap. 1.* Et circa perionam errans nullum consensum erga eam habet: siquidem errantis nullus est consensus, nec voluntas. L. 9. C. de Jur. & fact. ignor. L. 15. ff. de Jurisdict. ac proinde matrimonium nequit valide contrahere. L. 10. tit. 2. p. 4. Sic *D. Thom. in 3. p. Suppl. q. 13. art. 1. in corp. ibi: Respondendo dicendum, quod quicquid impedit causam, de sui natura impedit, & effectum similiter: consensus autem est causa matrimonij, & ideo quod evacuat consensum, evacuat matrimonium, consensus autem voluntatis est actus, quod presupponit actum intellectus, deficiente autem primo, necesse est, defectum contingere in secundo: & ideo, quando error cognitionem impedit: sequitur etiam in ipso consensu defectus, & per consequens in matrimonio. Et sic error de Jure Naturali habet, quod evacuet matrimonium.* Idem dicendum est de errore comitante: etiam si contrahens cum Titia, quam credebat esse Cajam, ita sit affectus, ut eam duceret, etiam si sciret esse Titiam, quia ad matrimonium requiritur consensus positivus: & quidem actualis, nec sufficit consensus, qui esset, sed est necessarium, quod sit. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 18. n. 6.* Si vero errans actu vellet cum presenti, quicumque esset, contrahere, esset validum matrimonium. In Baptismo enim, Confirmatione, Pœnitentia, & alijs hujusmodi, solum attenditur persona præsens, quicumque sit, ac proinde error circa eam nihil oblat ad eorum valorem, nec in empzione, & venditione attenditur persona contrahentis; nec unde sit merx, fed tantum ejus bonitas, & utilitas ad finem intentum, nec aliud contrahentium, & Sacramenta prædicta administrantium interest: at in matrimonio plurimum interest contrahentis, cum qua contrahat persona, nam se ad perpetuam vitam societatem inendam cum ea obligat. Quod si conjuges per errorem invalidè contraxerunt, & postea stante adhuc illo errore denuò consentiant, non convalescit tale matrimonium, etiam si consentiens esset paratus ad consentiendum, si sciret, quod matrimonium non valebat: quia non intendit denuò contrahere, sed tantum ratificare matrimonium antecedens, quod cum nullum fuisset, nequit ratificari: nec sufficit consensus, qui esset, sed est necessarius consensus, qui actu sit, & nihil tam contra-

rium est consensui, quam error. L. 15. ff. de Jurisdict. *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 34.* nec in prædicto casu sufficit, quod una pars consentiat, sed requiritur, quod pars impeditenti ignara, aliquomodo cercioretur, licet cautè, nam alias, non tam novum matrimonium contrahere intendet: quam antecedens, quod nullum est, ratificare: sufficitque, si impeditenti consensus ita peteret ab alio: *Me ita diligis, ut si non esset inter nos matrimonium, denuò contrahere, ac ex nunc vis me in conjugem, ac si non fuisset validum matrimonium inter nos prius contractum?* Et alter respondeat: *ita volo* interrogante, se quoque idem velle dicere. *Sanch. de Matr. L. 2. D. 36. num. 5.* Quando Jacob contraxit cum Lia supposita à Labano loco Rachelis, cum qua Jacob contrahere volebat, ab initio non valuit tale matrimonium, errore obstante: copula tamen ob ignorantiam non fuit formalitèr fornicaria. Postea verò novo consensu accedente validatum fuit matrimonium. *Genes. 29. v. 28. acquievit placito, & hebdomada transacta Rachel duxit uxorem. Gratian. in Decret. caus. 29. q. 1. ibi: Jacob ergo, & Liam non fecit conjuges præcedens consensus, sed subsequens, nec tamen ex primo concubitu fornicarij judicantur, cum ille maritali affectu eam cognoverit, & illa uxorio affectu sibi debitum persolverit, & paternis imperijs se sibi jure copulatum.* Similiter *Mogis. Sent. in 4. D. 30. D. Thom. in 3. p. Sup. q. 51. art. 1. ad 4.*

34 Si unus, vel uterque credat per errorem habere impedimentum, quod revera non datur, si aliunde contrahentes intendat quantum in ipsis est, consentire, ut accidere potest, validè contrahunt: nam cum revera sint habiles ad contrahendum, & aliunde sufficientem consensum habeant, nil deest, ut matrimonium contrahatur, sicut validè baptizatur, qui vult facere quantum potest, licet errore judicet, baptismum esse tantum nugas Christianorum. *D. Anton. Enriq. Rodrig. Covar. de Spons. p. 2. cap. 3. §. 7. n. 3. Sanch. de Matrim. L. 2. D. 33. n. 2. & alij contra Abb. & Joann. And. in cap. 18. b. t. Navar. Man. cap. 22. n. 56. & alios;* nec enim in matrimonio requiritur, quod contrahentes sciant, ex qua causa, & quo jure contrahant, sicut in hereditatis additione requiritur, quod hæres sciat, an necessarius, an voluntarius sit. L. 15. ff. de Acquir. vel omis. hæred. Error, etiam antecedens, circa qua-

litatem personæ, etiam si ex dolo, & deceptione alterius compartis oriatur, regulariter non obest valori matrimonij. *arg. c. 18. b. t. caus. 29. q. 1. l. 10. tit. 2. p. 4. Molin. de Just. & Jur. tr. 2. D. 352. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 18. n. 18. Covar. & alij.* Nam talis error non tollit consensum circa substantiam, sed circa personæ accidentia, quæ tantum se habent per modum rationis impulsivæ, & finalis extrinsecæ. Et si hæc via dissolutioni matrimoniorum aperiretur, plurima scandala in detrimentum proles, Reipublicæ, & conscientiarum orientur quotidie, & licet metus gravis viriet matrimonium, non inde infertur, errorem circa qualitatem, illud debere vitari, quia metus minuit voluntarium circa substantiam, secus error, de quo nunc, quippe facilis potest probari metus, quam error, & dolo, & ideo matrimonium, etiam cum tali errore contractum non irritavit Ecclesia ad plures lites cavendas. Si tamen contrahens ita suum consensum alliget qualitati, ut actu contrahere nolit, si sponsa non sit nobilis, dives, vel virgo, &c. cum tunc illa qualitas le habeat, ut conditio, ea deficiente, deficiet consensus ad matrimonium necessarius, ac proinde nullum esset matrimonium. *D. Bonso. in 4. D. 30. in expositione litteræ, num. 4. D. Ant. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 18. n. 21. & alij.* Similiter error qualitatis vitiat matrimonium, si ipse in errorem personæ refundatur: quod ex eo colligitur, si qualitas sit individualis determinatio ipsius personæ, v. g. si quis vellet cum primogenita Titij contrahere, & illi secundo genita sisteretur: tunc in personæ errore refunditur error qualitatis: secus est, si credat, eam, cum qua contrahit esse primogenitam, & sua voluntas non feratur in ipsam, quatenus est primogenita: tunc enim non in persona erratur. *D. Thom. in 4. D. 30. q. 1. art. 2. ad 5. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 18. num. 23. & 25.*

35 Ob cultus disparitatem est irritum matrimonium contractum à fideli cum infideli, seu Pagano, non Jure Naturali, nam Elther cum Aethiopo, Moyse cum Sephora, Jacob cum Lia, & Rachele contraxerunt matrimonium, & non reprehenduntur à Scriptura; nec Jure Divino invalidatur ut aliqui censuerunt, siquidem ex nullo Textu Legis novè irritatur tale matrimonium: est ergo irritum Jure Ecclesiastico vel scrip-

to. c. fin. 28. q. 1. vel saltem ex usu antiquissimo, & praxi Ecclesiæ, & habetur expressè in L. 15. tit. 2. p. 4. ibi: *De variamento de ley es la sexta cosa, que embarga el casamiento: Ca nungun Christiano debe casar con Judia, nin con Mora, & ibid. Greg. Lup. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 71.* irritando enim Ecclesia matrimonium ex parte fidelis, ut proculdubio potest, quia ipsi fidelis subditus est, per consequens irritatur respectu infidelis, licet subditus non sit Ecclesiæ, cum nequeat matrimonium ex una parte irritum, & ex altera validum esse. Talia verò matrimonia sunt illicita Jure Divino Naturali. *Deut. 7. v. 3. ibi: Neque sociabis cum eis (id est Gentilibus) conjugia, filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat Dijs alienis.* Jus enim Naturale dicitur, hoc periculum peccandi, quod Text. exprimit, esse vitandum. Deinde: *Apostolus ait. 2. Cor. 6. v. 14. nolite jugum ducere cum infidelibus,* id est, nolite conjugium inire; juxta *D. Hieron. & alios.* Nec Hæreticus, vel Apostata potest cum infideli contrahere, quia hæretici, utpotè baptizati Legibus Ecclesiæ impedimenta statuentibus, subduntur. *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 71. n. 4.* Nec fidelis potest cum catechumena contrahere, quia adhuc est extra Ecclesiam, nam licet catechumena Christiana aliquando latè appelletur, non verè sit Christiana, nisi per baptismum, ut constat ex Text. sic intelligendo, in c. 15. 28. q. 1. ibi: *Si Christiana sit, non est satis, nisi ambo initiati sitis Sacramento baptismatis.* *D. Thom. in 4. D. 39. q. un. art. 1. ad 5. & Sanch. de Matrim. L. 7. D. 71. n. 2. plures citans.* Benè tamen possunt sponsalia à fideli cum catechumeno contrahi: eam matrimonium tantum promittatur, & referatur ad tempus, quo potest valere, scilicet, post baptismum susceptum; *arg. c. 16. 28. q. 1. & expressè habetur in L. 15. tit. 2. p. 4.* sicut valent sponsalia ab impuberibus contracta, cum referantur ad tempus habile, si necessitas urgens, & valde gravis matrimonium fidelis cum infideli iudicaret, & nullum, vel soium remotum periculum perversionis adesset, cum eo casu cessaret Jure Naturalis prohibitio, posset tale matrimonium contrahi, accedente dispensatione Pontificis, vel ejus delegati, quoad impedimentum Ecclesiasticum. Privilegium quidem in hoc impedimento dispensandi con-

concessit *Paulus V.* Episcopo Funajensi, & Superioribus Societ. Jesu in Regno Sinenfi ad decennium in *Const. Ut animarum*, 21. Jun. 1616. Et sanè mediante dispensatione, vel potius ex divina inspiratione matrimonium contraxerunt Sancta Cæcilia cum Valeriano; Sancta Monica cum Patritio; Clotildis cum Clodovæo adhuc Gentilibus. *Pons. de Matr. L. 7. cap. 47. n. 7. & alij.*

36 Matrimonium fidelis cum Hæretico, vel Apostata est illicitum Jure Naturali ob periculum perversionis, cui fidelis, & ipsorum filij exponuntur, & ob diffensionem, quæ inter ipsos conjuges solent oriri. *c. 16. 28. q. 1. cap. 14. de Hæret. in 6.* Imò, & sponsalia, si ad matrimonium, etiam altero hæretico manente, tendant, illicita, & nulla sunt utpotè promissio de re turpi. *Sanob. de Matrim. L. 7. D. 72.* Si tamen defacto tale matrimonium contrahatur, valet, nam in *c. 14. de Hæret. in 6.* Mulier scienter contrahens cum hæretico dote privatur, sed non jubetur ab eo separari, ac proinde supponitur validum matrimonium, & ita decidi in prædicto Text. in *c. 14. de Hæret. in 6.* cum comm. tenet *Greg. Lop. in L. 15. tit. 2. p. 4. quavis contrarium videatur ex d. l. deduci, & Congreg. de Propag. Fid.* An 1638. censuit in terris hæreticorum, ubi hæresis impune grassatur, maximè si ibi Catholica Fidei cultus non permittitur, matrimonia cum ipsis hæreticis per exhortationes potius, quam per censuras esse prohibenda, & tale matrimonium valere tenent *D. Th. in 4. D. 39. q. un. art. 1. ad 5. D. Bonav. D. Albert. Magn. & plurimi cum Sanob. de Matrim. lib. 7. D. 72. n. 2. contra Hoff. Anchar. Simone, & alior. Nec Can. 72. in Trullo.* in quo hi Authores fundantur est authenticus, quia jam dissoluta Synodo, ab aliquibus Episcopis fuit conditus. Præterquamquod est reprobatum à Sergio Papa. Quando periculum perversionis, & malæ educationis proles cessat, iustaque adest causa, potest Catholica cum hæretico, vel è contra, matrimonium contrahere, accedente Pontificis dispensatione, etiamsi inter Principes celebretur. Sic dispensavit *Urban. VIII.* ut Soror Regis Galliarum cum filio Regis Angliæ contraheret. In Germania, alijsque Provincijs Septentrionalibus, ubi sunt permixti hæretici cum Catholicis licet etiam sine dispensatione, ex recepta tamen consuetudine, talia matrimonia contrahuntur instar aliorum contractuum ci-

vilium, si nullum sit periculum perversionis, nec scandalum timeatur, iustaque causa adit. *Sanob. de Matrim. L. 7. D. 72. n. 5.* Et quamquam pactum, quod masculi, v. g. hæresim paternam sequantur, & femina Religionem Catholicam Matris, vel quod primus Fidem Catholicam, secundus Sectam Lutheranam, &c. impium, & illicitum sit, quia pugnat cum Jure Divino, juxta quod parentes debent liberos in Fide Catholica educare, ijsque moribus, ut adipiscantur remedia salutis spirituali necessaria. *Sanob. de Matrim. lib. 7. D. 72. n. 6.* permittitur tamen consuetudine sic approbante, quia aliter nulla spes soler manere, aliquos saltem filios, in Religione Catholica educandi. Et ego hic Manikæ sui aliquale instrumentum, ut quidam Holandi Fidem Catholicam amplecterentur, quorum parentes familia pacta fruerant.

37 *Vis est majoris vel impetus, qui repellit non potest. l. 2. ff. Quod metus causa. L. 15. tit. 2. p. 4. si est absoluta,* tollit libertatem: v. g. si quis arrepta mulieris manu illam scribere faciat, se velle cum illo contrahere. Voluntas tamen non potest hanc coactionem, sive violentiam pati: nec consensus potest dici sic violentus: nam violentum est juxta Philosophum id, cujus principium est extra, nihil conferente vim passo, cum omnis consensus principium sit intra, siquidem à voluntate procedit. Si est conditionalis, ex parte inferences dicitur vis, ex parte patientis dicitur metus, de quo latius diximus in *Tit. de Hir. qua vi, metus & causa sunt:* sic optimè distinguit, & explicat. *D. Thom. in 3. p. Sup. q. 46. art. 1. in corp. ibi: Respondet dicendum, quod duplex est coactio, vel violentia, una que facit necessitatem absolutam, & tale violentum dicitur à Philosopho, violentum simpliciter, ut cum quis aliquem corporaliter impellit ad metum: Alia, qua faciat necessitatem conditionatam, & hanc vocat Philosophus violentum mixtum, sicut cum quis projicit merces in mare, ne periclitetur, & mixto violento, quavis hoc quod fit, non sit per se voluntarium, tamen consideratis circumstantijs hic, & nunc voluntarium est, & quia actus in particularibus sunt, ideo simpliciter voluntarium est, sed secundum quid involuntarium in dè hoc violentia, vel coactio potest esse in consensu, qui est actus voluntatis, non autem prima, & quia hæc actio fit, ex hoc quod timeatur, aliquod periculum imminens, ideo*

ista

ista vis idem est, quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo, sed prima vis cadit in corporalibus actibus. Et quidem metus matrimonio valde contrarius est: nam matrimonium significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, secundum libertatem amoris factam, ac proinde fieri nequit per consensum coactum. Deinde vinculum matrimonij est perpetuum: unde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit, metus autem, qui cadit in constantem virum perpetuitatem contractus tollit, quia potest peti restitutio in integrum, & ideo realis coactio metus, que cadit in constantem virum, tollit matrimonium. *D. Thom. in 3. p. Suppl. q. 47. art. 9.* Nec qui coactus contraxit procreationi prolis intendit: & facile adulteria committit, cum præjudicio fidei conjugalis. Ideo volens Ecclesia matrimonia omnino libera ob perpetuitatem vinculi, & conjugalis societatis arduitate, statuit, metum esse impedimentum matrimonium dirimens, ac proinde matrimonium metum contractum nullum declaravit. *c. 14. c. 15. c. 28. h. t. L. 15. tit. 2. p. 4. ibi: La setena cosa, que embarga el casamiento, que non se faga, es fuerza, ó miedo, la fuerza se debe entender desta manera, quando alguno aducen contra su voluntad, ó le prenden, ó le fagan otorgar el casamiento: ó otro, el miedo se entiende, quando es fecho en tal manera, que todo ome, maguer fuessen de gran corazon, se temiese de él.* Et quidem solus metus gravis à causa libera injustè incussus, & ad matrimonium extorquendum, etiam si non incutiatur ab eo, qui matrimonium intendit contrahere, sed ab alio, & etiamsi metum patiens sua culpa in metum incidit, si incutiens non habet jus incutiendi, irritat matrimonium. *c. 14. c. 15. h. t.* sicut alij contractus ex simili metu provenientes rescindibiles sunt. *L. 14. §. 3. ff. Quod metus causa. L. 15. tit. 2. p. 4.* Cogitur aliquis metu, quando aliquid facit, quod alias non vellet ad evitandum id, quod timeret. In hoc tamen constans ab inconstanti distinguitur, quantum ad duo: primo quantum ad qualitatem periculi, quod timetur, quia constans requirit rationem rectam, per quam scit, quid pro quo dimitendum sit, vel faciendum. Semper autem minus malum, vel majus bonum eligendum est, & ideo constans ad minus malum sustinendum cogitur metu majoris mali; non autem

Tom. II.

cogitur ad majus malum, ut vitet minus malum, sed inconstans cogitur ad majus malum propter metum minoris mali, scilicet ad peccatum propter metum corporalis poenæ, sed pertinax è contra, non potest cogi, etiam ad minus malum sustinendum, vel faciendum, ut vitet majus malum: unde constans est medius inter inconstantem, & pertinacem. Secundo differunt, quantum ad estimationem periculi imminentis, quia constans non nisi ex forti estimatione, & probabili cogitur, sed inconstans ex levi. *Prov. 28. fugit impius nemine persequente. D. Thom. 3. part. Suppl. quest. 47. art. 2.* In particulari ergo metus gravis, seu cadens in constantem virum est metus mortis, carceris, privationis officij, damni gravis in rebus, vel alia similis vexatio. *L. 15. tit. 2. p. 4.* metus reverentialis conjunctus cum indignatione parentum, & mala tractatione, etiam gravis, & irritans matrimonium censetur. *Sanob. de Matrim. lib. 4. D. 12.* Non tamen æquè gravis metus requiritur in forma ad nullitatem matrimonij, quam in viros quia cum hæc sua natura, sit inconstans, & debilior, minor metus conturbat foeminam, quam virum, ideoque minor metus in ea, quam in viro censetur gravis; sed hoc quando casus particularis contingat, arbitrio Judicis relinquatur. *Sanob. de Matr. lib. 4. D. 3.* & generalitèr dicendum est quod tunc metus gravis dicitur cadere in constantem virum, quando hæc duo concurrunt, scilicet, & quod malum, quod timetur grave sit judicio prudentum, & quod gravi, seu probabili ratione timeatur; tanquam imminens. *Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. de Voto, cap. 8.* Et quavis in Textibus citatis matrimonium metu gravi contractum potius antiquiori jure supponatur jam irritum, quam Legem irritantem ipsi statuunt, credendum est, talem impedimentum, vel viva voce, vel scripto ab Ecclesia inductum, licet Text. nunc non inveniatur. Nec inde licet inferre, matrimonium metu contractum, irritum esse Jure Naturæ, quia Jure Naturæ ad matrimonij valorem, sicut aliorum contractuum, alijs requisitis suppositis, nil aliud est necessarium, quam consensus verè voluntarius; licet non sit spontaneus; quem quidem consensus, licet metus minuatur, non tamen destruit. *L. 21. §. 5. ff. Quod met. caus.* Neque baptismus metu susceptus. *c. 3. de Baptis.*

D

1/m.

isim. c. 5. D. 45. Nec juramentum metu praestitum irritatur. *c. 8. c. 15. de Jur. Jur.* Imò nec ipsum matrimonium metu intrinseco, seu à causa necessaria proveniente, nec metu levi contractum; est irritum: & certum est, talem metum voluntarietatem minuire, & spontaneitatem tollere, consequenterque tale matrimonium; metu non obstante; est validum de Jure Naturæ: ac proinde hoc impedimentum precisè à Jure Ecclesiastico est inductum. Et ita tenent *Sylv. Tabien. Navar. Set. Henric. Sanch. de Matr. lib. 4. D. 14. n. 2. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. de Vol. cap. 8. n. 9. & alij;* contra *Seot. Covarr. Mol. de Just. tr. 2. D. 326. n. 14. Ponc. de Matr. lib. 4. cap. 14. num. 4. Gonz. in c. 15. b. t. n. 5.* Qui tenent, tale matrimonium esse irritum Jure Divino, & Naturali, & sententia revidetur. *D. Thom. in 4. D. 29. q. unic. art. 3. q. 1.* Quando vero metus non est incultus ad extorquendum matrimonium, sive proveniat à causa naturali, sive libera, quantumvis gravissimus, non reddit irritum matrimonium, quia tunc homo non ab alio impellitur ad matrimonium, sed à se ipso: cum nullus matrimonium exigat; sed ipse contrahens voluntariè matrimonium eligit; tanquam medium ad periculum animæ, vel corporis evadendum; sicut votum simili metu factum est validum. *c. 17. de Regular.* quam conclusionem certissimam apud omnes appellat. *Sanch. de Matrim. lib. 4. D. 12. n. 3.* Undè infert, validum esse matrimonium contractum cum concubina metu praesentis mortis ex morbo, vel naufragio, vel ex consilio Medici, ad evitandam mortem; quæ propter humoris abundantiam, timetur eventura; vel si morte damnatus ducat meretricem ad mortem evadendam; vel si alius ei offerat immunitatem, si talem foeminam ducat, vel si Medicus non aliter agroum curare velit, nisi ægrosuam suam filiam in uxorem ducat; vel si obsefus Princeps offerat obsefenti suam filiam, ut obsefionem solvat, & alia hujusmodi. Matrimonium metu gravi injustè incultus contractum est nullum in utroque foro: quia non adest consensus requisitus ad ipsum. *c. 14. b. t. Et in c. 2. de Eo, qui duxit. illi;* qui postquam metu cum una contraxit, deinde aliam duxit, facultas datur, ad secundam reverendi; quæ facultas non posset dari, si matrimonium primum in conscientia fuisset validum. *D. Thom. in*

4. D. 29. q. un. art. 3. questione 1. in corp. Sot. Navar. Sanch. de Matr. lib. 4. D. 12. n. 18. contra alios apud ipsum. *38.* Matrimonium simili metu contractum, nec adjecto juramento firmatur: imò juramentum non valet, nec quidem obligationem Religionis producit. *c. 2. de Eo, qui duxit.* Quia matrimonium irritatur; non tam ob privatam contrahentium, quam ob publicam utilitatem. Et per metum contrahentes inhabiles reduntur, ac proinde, nec juramentum confirmat contractum, nec ipsum valet; *arg. c. 12. de Foro comp. maxime cum juramentum sequatur naturam contractus, cui accedit. Gloss. in c. 2. de Eo, qui duxit. V. Tanta. Abb. Sylv. Sanch. de Matr. lib. 4. D. 20. n. 12. & alij;* contra *Richard. & alios;* qui fundantur in *c. 22. 22. q. 4. ibi: Quævis, quid tibi agendum sit de Hubaldo Parochiano tuo, qui captus, & timore necis impulsus sua concubina juramento firmavit, ipsam in conjugem suscipere, propriamque matrem cum fratribus de domo expellere, nihilque eis alimonia unquam impendere. quia verò, quam prius concubinam habuerat non est peccatum in conjugem suscipere, matrimonium sit in Deo firmum, & stabile.* Nam respondeo, quod in hoc casu distinguendum est juramentum de contrahendo cum concubina, & juramentum expellendi matrem à domo. Primum juramentum est de re licita, ac proinde potest adimpleri, si purgato per subsequentem consensum metu; ipse matrimonium cum ea contrahere velit; in quo nullum est peccatum. Secundum verò, cum sit de re illicita, adimpleri nequit, sed non dicitur, quod necessario debeat primum juramentum adimpleri, etiam stante metu. Alias solutiones afferunt alij cum *Sanch. de Matrim. lib. 4. D. 20. n. 13.* Matrimonium tamen metu contractum potest revalidari, purgato metu. *c. 21. b. t. L. 15. tit. 2. p. 4.* Et quidem, non tantum, quando expressè constat de consensu, sed etiam si de consensu tacito constet, ut notat *Greg. Lop. ibid.* Si post matrimonium metu contractum in facie Ecclesiæ sequatur copula spontanea, cum ex ea praesumatur consensus conjugalis, matrimonium etiam post Tridentinum confirmatur. *c. 21. c. 30. b. t. secus si & ipsa copula metu sit extorta. Sanch. de Matr. lib. 4. D. 18. ex n. 10.* Similiter si conjuges cohabitent post matrimonium metu contractum, cum scyissent nulli-

tatem matrimonij: & talis cohabitatio sit spontanea (quæ jam claritè causa timoris) & diuturna arbitrio Judicis, creditur; etiam post Tridentinum matrimonium ratificatum ex praesumptione juris, & de jure. *c. 21. b. t. ibid. Gloss. V. Per annum. Sanch. de Matr. lib. 4. D. 18. n. 3. Gonz. in c. 21. b. t. n. 5.* *39.* Metus levis, etiam injustè incultus, cum facillitè possit superari, nec in virum constantem cadat, non irritat matrimonium: alias plurima matrimonia essent nulla, vel dissolvenda cum maxima perturbacione Republicæ Christianæ in grave animarum detrimentum; *arg. c. 15. b. t. Metus gravis ab intrinseco, seu causa non libera proveniens; v. g. metus mortis ex morbo, vel naufragio non irritat matrimonium, nec alios contractus rescindit. Nec item irritat metu, etiam à causa libera proveniens, si justè incutiatur, vel à Judice, vel ab alio habente jus illum incutiendi, quia ipse contrahens tibi hunc metum infert. L. 21. ff. Quod met. caus. Sic valet matrimonium, si Judex Ecclesiasticus per Consensum aliquem compellat ducere puellam, cum qua contraxit sponsalia, vel quam sub spe, & promissione nuptiarum deceperit, & corrumpit. Si juvenis sine promissione, vel spe matrimonij virginem corrumpat, cum solum teneatur ad ducendam, vel dorandam disjungere; *arg. c. 2. de Adulter.* Si Judex minetur carcere ærumnosum, si non ducat, injustè incuit metum, ac proinde matrimonium eo contractum est nullum. *Sanch. de Matr. lib. 4. D. 13. n. 7.* Quod si juvenis cum puella à patre inventus, ut vitet accusationem coram Judice, quam pater minatur, cum ea contrahat, valet matrimonium. Si verò minetur mortem, cum ad hoc non habeat jus, hic metus erit injustus, & irritabilis. *c. 15. b. t.* Similiter valet matrimonium, si Princeps ob metum belli justè illati contrahat cum filia inferentis bellum ad consequendam pacem, vel si reus in carcere detentus, ut ab eo liberetur, cum filia custodis contrahat. *Hofstien. Joan. And. Less. l. 2. de Just. cap. 17. ex n. 37. Sanch. de Matr. lib. 4. D. 13. ubi alios;* qui aliter sentiunt refert, & impugnat.*

40. Matrimonium metu contractum adeò nullum est, ut neque metum inferens maneat ex sua parte obligatus ad matrimonium, si vim patius illud inire velit, sed potest, etiam parte invita, re-

silire: siquidem non praestat in impedimentum; quod de jure non sortitur effectum. *c. 51. de Reg. jur. in 6. nec consensus metum inferentis est absolutus; sed tacite conditionatus, si scilicet altera compars mineret obligata. Cum ergo ex parte coacti non reulter obligatio, nec resultare debeat ex parte cogentis; nec contractum natura sua reciprocum claudicare sine positivo fundamento dicamus. Et in hoc differt matrimonium ab alijs contractibus: quippe qui metu extorti rescinduntur tantum ad instantiam metum passi, quia jure subsistant, & ex parte coacti obligationem efficacem adversus cogentem producant, quod non accidit in matrimonio; quod absolute est nullum. *Sanch. de Matr. lib. 4. D. 15. n. 5. & alij;* contra *Sylv. Navar. Man. cap. 23. n. 51.* Si tamen metum inferens non aliter quam matrimonium contrahendo damnus ab eo illatum potest reparare, ad hoc tenerur, & potest à Judice compelli. Sic quidem acquitatur, & ratione naturali dicitur. Et sic intelligitur *Text. in c. 1. de eo, qui duxit.* Mulier intendens nullitatem matrimonij ex metu, illum debet probare; siquidem metus illatio est quid facti, quod non praesumitur, nisi probetur; & metum intervenisse, & gravem esse. *c. 28. b. t.* In dubio valoris, vel nullitatis matrimonij pro matrimonio, quod jam in possessione est, pronuntiatur, & insuper quia causa favorabilis est. *Sanch. de Matrim. lib. 4. D. 27. Laym. l. 5. tr. 10. p. 21. c. 5. n. 4.* Et ob Sacramenti reverentiam, & ut vitentur inconvenientia, quæ ex ex facili dissolutione matrimonio um sequerentur. *c. 47. in fin. de Testibus. Sanch. de Matrim. lib. 4. D. 27.**

41. Impedimento metus est proximum impedimentum raptus: *Hic prout in praesenti est violenta de loco in locum matrimonij contrahendi causa abductio foeminae cujusque, sive virgo, sive corrupta, sive etiam meretrix sit. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 13. n. 14.* Antiquitus inter raptorem, & raptam tantum prohibebatur matrimonium, valide tamen contrahabatur. *c. 4. c. 9. c. 10. 36. q. 2.* postea fuit statutum, quod inter raptorem, & raptam non tantum valide, sed, & licite matrimonium contraheretur; etiam in potestate raptoris ipsa constituta: si libere consentiret. *c. fin. de Raptor. Sanch. de Matr. l. 7. D. 12. ex n. 41. sed ex Trid. sess. 24. de Ref. Matr. cap. 6.* Inter raptorem, & raptam statutum est impedimentum dispimens,

si raptus contigerit, puella invita, (secus ea consentiente, etiam suis parentibus invitis) & raptor non pro alio, sed pro se rapiat: nam si pro alio rapiat, potest cum ea contrahere. Et hoc impedimentum durat, dum mulier est in potestate raptoris, ac proinde cessat ea in loco tuto, & libero constituta: tuncque cum ea valide, & licite contrahere valet, *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 13.* Si forte femina rapiat virum, etiam non servata forma Trid. potest cum eo contrahere: ac proinde, si ipse liberè consentiat, etiam si in potestate raptricis sit, valet matrimonium. Nam cum Constitutio Trident. sit poenalis, & odiosa, non debet extendi ultra casum expressum, qui tantum est de raptore, non de raptricis: & cum hoc rarissime contingat, non venit in Legis consideratione, quae ad frequentè contingentia ordinatur: nec est in utroque eadem ratio, nam gravius delictum committit vir rapiens foeminam, majusque scandalum sequitur, graviorque ipsi, & ejus parentibus irrogatur injuria, quam è contra: quando foemina rapit virum. *Barbof. ad Trid. sess. 24. de Ref. Matr. cap. 6. n. 5. Gonz. in c. fin. de Raptor. n. fin. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 12. n. 25. Pone. de Matrim. L. 7. cap. 69. n. 6. contra Bald. Tirag. Henric. Gutierrez. & alios.* Si quis sponsam invitam rapiat, poenis, Trident. tenetur; nam Text. in c. 6. de Raptor. excusat à raptu obductionem desponsatae de ejus consensu faciam: nam tunc non laeditur libertas matrimonij, cum ipsa ad hoc sit obligata. c. 10. b. t. ac proinde includere videtur casum, quo invita abducatur, nam licet rapiens sponsam recipiat, quod suum est; non tamen accipit modo legitimo; debebat enim non autoritate propria, sed autoritate publica eam vindicare, quod praecipue habet locum, si ipsa justam causam resiliendi habeat: quippe tunc idem est, ac si sponsalia non praecessissent. *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 13. n. 15. contra Henric. de Matrim. lib. 12. cap. 14. n. 5. & alios.*

TIT. II.

De Desponsatione impuberum.

42 Sponsalium contractus est actus humanus, qui ad sui valorem exigit Jure Naturae usum rationis in utroque contrahente: quo, saltem in

uno deficiente, Jure Naturali sunt invalida sponsalia, etiam si à parentibus nomine filiorum sint contracta. c. un. b. t. in 6. L. 6. tit. 1. p. 4. & non solum hoc intelligitur, quando sunt minores septennii: sed etiam si contrahentes majores septennii sunt. L. 14. ff. de Sponsal. Regulariter tamen requiritur, & sufficit septennium tam in mare, quam in foemina ad contrahenda sponsalia: nam tunc sufficiens usus rationis ad ipsorum obligationem regulariter invenitur. L. 14. ff. de Sponsal. c. 4. c. 5. c. 13. b. t. c. un. eod. in 6. L. 6. tit. 1. p. 4. D. Thom. in 3. p. Sup. q. 43. art. 2. in corp. ibi: *Ante primum septennium nulli contractui homo aptus est, sed in fine primi septennij incipit esse aptus ad aliqua promittenda in futurum praecipue de his, ad quae ratio naturalis inclinatur magis, non autem ad obligandum se perpetuo vinculo, quia adhuc non firmam habet voluntatem, & ideo tali tempore possunt contrahi sponsalia, sed in fine secundi septennij jam potest obligare se de his, quae ad personam ipsius pertinent, vel ad Religionem, vel ad conjugium, sed post tertium septennium, etiam potest de alijs se obligare.* *Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 16. n. 7.* Hoc septennium, quando non constat, quod malitia suppleat aetatem, debet esse completum, non tantum moraliter, ut cum alijs docet *Gutierrez.* Sed etiam physice, ut tenet *Barbof. in c. 4. b. t. n. 2. Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 16. n. 4. Gonz. in c. 5. b. t. & alij.* Nam quando agitur de obligatione imponenda, verba Legis in sensu proprio accipi debent, & ideo 16. anni physice compleri requiruntur ad professionem religiosam. *Trid. sess. 25. de Rez. cap. 15.* Item regulariter 14. anni physice compleri sunt necessarii ad testam. int. factionem. L. 5. ff. Qui Testam. limitatè ergo debet sumi verbum: *Compleset, & compleverat.* Loquendo de septennio ad sponsalia in c. 4. c. 5. b. t. Nec sufficit, quod ultima dies septennij sit incepta, ut tenet *Sanch.* sed requiritur, quod sit completa de momento ad momentum, ut patet in aetate requisita ad professionem: nec aliter potest intelligi septennium physice completum; nisi & ultima dies septennij completa sit. *Gonz. in c. 5. b. t. n. 5.* Et quomodo in L. fin. tit. 1. p. 4. dicatur, *V. Pocos menos,* clarè loquitur de casu, quo malitia suppleat aetatem. Et sic etiam intelligendus est D. Thom. in 3. p. Sup. q. 43. art. 2. ad 7. Sponsalia contracta ante usum rationis utriusque, quin & unius tantum

tum contrahentis, sunt nulla. Nam cum sint promissio mutua, si ex una parte claudicant non subsistunt ex altera, etiam si unus pubes, vel major septennii sit. Promissio tamen à pubere facta infanti in vim simplicis promissionis valet quin acceptationem ex parte infantis requiratur: ac proinde nequit revocari; arg. L. 5. C. de Emancip. liberorum: possunt tamen à contrahentibus, postquam ad usum rationis accedant, talia sponsalia, vel expressè ratificari verbo, scripto, nutu, vel alio signo; vel saltem tacitè cohabitando, mutuo nuptia, vel aliud hujusmodi proprium sponsum faciendo: & tunc conualecunt, dum tamen sponsi sciunt, se tempore infantiae sponsalia contraxisse: & ea fuisse nulla: alias ex errore procedendo, nil agunt; cum nil tam contrarium sit consensui, quam error. *Ex L. 15. ff. de Jurisdict. Quod quidem deducitur ex C. fin. b. t. c. un. eod. in 6. L. 6. tit. 1. p. 4. Sanch. de Matr. L. 1. D. 16. n. 5. & 6.*

43 Si contrahentes sponsalia ante septennium in quacumque aetate, & quocumque modo, ut contra alios tenent *Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 10. n. m. 14. & alij,* habeant usum rationis, prudentiam, seu discretionem (quod dicitur malitiam suppleat aetatem) hujusmodi sponsalia erunt valida, non solum Jure Naturae, L. 4. L. 14. ff. de Sponsal. sed etiam Jure Positivo: liquidum ex c. 3. de Sponsal. constat, sponsalia contracta cum puella nondum septenni producere impedimentum publice honestatis, quod est signum validitatis sponsalium, & expressè habetur in L. fin. tit. 1. p. 4. ibi: *Et esto se debe. entender, si los desposados fuessen de edad de siete años cumplidos, ó poco menos, de manera, que ayen entendimiento para placierles las desposadas.* Nam aetas in sponsalibus non est simpliciter definita. L. 14. de Sponsal. Et aetas septennij, quae regulariter assignatur dependet à certa suppositione, scilicet, usum rationis, adeo ut magis usus rationis, quam aetas spectetur: secus accidit in professione religiosa, & testamenti factione ubi aetas absolute, & sine dependentia ab alia suppositione definitur: quod clarius patet in matrimonio, ubi licet sit designat: aetas 14. annorum, valet matrimonium, si malitia aetatem suppleat. Similiter ergo dicendum est in sponsalibus. *D. Thom. in 4. D. 27. q. 2. art. 2. ad 7. D. Antonin. Joann. And. Covarr. Gutierrez. Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 16. n. 9. Gonz.*

in c. 5. b. t. n. 4. contra Angel. Fabini. & alios. Tunc malitia, seu prudentia creditur, aetatem suppleat, si quis postea peccare mortaliter: nam id sufficit, ut se obliget per votum Iolemnè Ordinis Saceri, & simplex Religiosis, quare ergo non sufficiat, ut se obliget per sponsalia? Quorum obligatio facilius dissolvitur, scilicet per illius tantum voluntatem, cum ad pubertatem perveniat. *Sanch. de Matrim. L. 1. D. 16. n. 16. cum pluribus, quos n. 9. citat, contra D. Thom. in 4. D. 27. q. 2. art. 2. ad 2. Henric. de Matr. L. 11. cap. 13. n. 9. & alios.*

44 Si impubes majores septennii contrahunt sponsalia, neuter etiam mutuo consensu ante pubertatem resiliere potest: ne ex fragilitate judicij temerè sponsalia saepe contrahant, & dissolvant; pubertate tamen adepta, etiam sine alia causa resiliere possunt, etiam in foro conscientiae, ne sitimitè observare teneantur, quod judicio immaturo fecerunt. c. 7. b. t. *Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 51. n. 19.* Nec ille, qui primo fit pubes alterum debet expectare. c. 7. b. t. quia etiam altero pubertatem adeptus, reclamare, & resiliere potest: ut quid alterius pubertatem expectabit? Cum frustrata expectetur eventus, quibus nullus est effectus; arg. c. 36. de Officio. delegat. Si verò non statim resiliat, sed rata habeat sponsalia, alterius pubertatem spectabit. *Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 51. n. 9. & 14.* Si tempore contractus unus erat pubes, non ipse etiam de impuberis consensu, sed impubes potest resiliere, cum ad pubertatem perveniat: quod si stare velit contractui, pubes etiam stare tenetur. c. 7. b. t. Et tunc claudicat contractus in favorem impuberis. *Sanch. de Matrim. L. 1. D. 51. n. 10.* nisi aliam justam causam resiliendi habeat pubes: nam tunc resiliere potest, v. g. ob metum. c. 11. b. t. Licet ad ratificanda sponsalia à minoribus septennio contracta, quia nulla fuerunt, novus consensus requiratur verbo, vel facto, tempore pubertatis exprimentus: at verò, ut rata sint contracta à majoribus septennio, cum sint valida, sufficit taciturnitas illorum, seu quod non reclamant statim cum possunt, & ipsi hoc jus competere sciunt. Statim & illico reclamare censetur, qui reclamant intra triennium, etiam postquam pubertatem sit ingressus. *L. fin. C. de Judic. Sanch. de Matr. lib. 1. D. 51. n. 14.* Juramentum sponsalibus adjectum à impuberibus nondum proximis pubertati sequi.